

NÚVR umožňuje silnější a potentnější spolupráci vědeckých týmů napříč ČR

10.5.2024 - Marcela Uhlíková | Univerzita Karlova

Největší projekt akademické onkologie - NÚVR; Národní ústav pro výzkumu rakoviny - se nachází zhruba v polovině (zahájen byl v červnu 2022). Jak se daří největšímu z pěti projektů programu EXCELES, jež Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vyhlásilo na podporu výzkumu, experimentálního vývoje a inovace ve zdravotnictví v rámci Národního plánu obnovy (NPO)?

Setkání s vědci a vědkyněmi Národního ústavu pro výzkum rakoviny: Devět osobností s různými specializacemi a profesními zkušenostmi představilo svou aktuální práci. Na fotografii zleva: Ondřej Slabý, Petr Džubák, Lenka Zdražilová Dubská, Michal Kolář, Aleksi Šedo, Marek Kovář, David Bednář a Marián Hajdúch (chybí Martin Mistrík)

O novinky a dílčí úspěchy ve výzkumu, jež zástupci projektu prezentovali počátkem května v rámci netradičního NÚVR UpDate setkání - probíhalo formou *speed datingu* (rychlé rozhovory 1:1) - se zajímal i magazín Forum. A ptal se...

► V prvé řadě profesora Aleksiho Šedy, vedoucího laboratoře biologie nádorové buňky Ústavu biochemie a experimentální onkologie 1. LF UK (ÚBEO):

Pane profesore, na co jste v mezičase existence NÚVRu nejvíc hrdý, co se vám už podařilo?

Všech jedenáct zainteresovaných akademických institucí se už teď může pochlubit spoustou dílčích úspěchů. Za mě je největším úspěchem to, že se do značné míry podařilo už teď naplnit zadání Národního plánu obnovy: tedy vybudovat národní ústav, který představuje transformativní autoritu v oblasti onkologie. Je skvělé, že všechny naše výzkumné skupiny jsou díky vzájemné spolupráci silnější a potentnější a stávají se pro zahraniční partnery přitažlivé.

Na rozdíl od jiných významných projektů, jejichž výsledky jsou buď patent nebo publikování v odborných časopisech, nám NÚVR umožnil provádět výzkum, který by se jinak těžko uskutečnil. Ať už jde o každoroční kongres s excelentní zahraniční reprezentací, mezinárodní letní školy, dva akreditované doktorské studijní předměty (po jednom v Praze a Olomouci), spolupráce se středními školami, s patientskými organizacemi a už teď na 160 procent splňujeme požadavek na prezentaci klasifikovatelných výstupů v odborných publikacích.

Zkrátka propojení TOP medicínských onkologických pracovišť napříč celou republikou opravdu funguje a s lidmi, kteří NÚVR tvoří je radost pracovat.

Co bude s NÚVRem po roce 2025, kdy by měl skončit, ví se?

Zavázali jsme se k udržitelnosti projektu na několik následujících let. Co bude následovat, je předmětem především diskuze s politickou reprezentací. Naší snahou je, abychom zůstali v rámci internacionalizace pro zahraniční partnery atraktivní a abychom měli i nadále z čeho existovat. Když se to nepovede, celý projekt se rozpadne a místo excelentního centra vznikne zase 71 skupin, které si budou dělat výzkumy na „vlastním písečku“.

Rozsáhlý rozhovor s prof. MUDr. Aleksi Šedem, DrSc. u příležitosti vzniku NÚVR přinesl magazín Forum (červenec 2022): Aleksi Šedo: NÚVR je největší projekt akademické onkologie

► Lékařským ředitelem NÚVR je docent Marián Hajdúch, zakladatel Nadace pro výzkum rakoviny a ředitel Ústavu molekulární a translační medicíny Lékařské fakulty Univerzity v Olomouci:

Pane docente, jak si NÚVR stojí v porovnání se zahraničím, mohu po vás chtít srovnání?

Zcela běžně v zahraničí existuje síť národních ústavů pro výzkum rakoviny. Ostatně, byla i v tehdejší Československu. Tím ústavem byl Ústav experimentální onkologie v Bratislavě. Po rozdělení o něj Česká republika přišla. V Bratislavě zůstal i druhý významný ústav – Virologický ústav Akademie věd. Dalo by se tedy říci, že prostřednictvím NÚVRu svým způsobem napravujeme to, o co jsme přišli. Přičemž nebudujeme nová centra a nestavíme fyzické ústavy, pouze propojujeme a integrujeme činnost excelentních vědců.

V jedenáctce vědeckých institucí, které se do NÚVR zapojili, je 71 výzkumných skupin. Jak snadno či těžce se je daří „ukočírovat“ a vést?

Osobně nejsem zastáncem řízeného propojování. Co je prvořadé a nesmírně důležité, je vytvořit pro lidi příležitosti a platformu, kde by mohli společně rozvíjet svůj potenciál. Oni se pak podle svých vědeckých zájmů a zaměření zorganizují sami. Nezbytná je pochopitelně motivace, a to jak pro společnou práci a aby dokázali využít kapacity svých kolegů – tudíž nejdůležitější je vytvoření funkční infrastruktury.

Tři a půl roku, po které by měl NÚVR plnit stanovené úkoly v rámci *Excelentního výzkumu a vývoje v prioritních oblastech veřejného zájmu ve zdravotnictví* NPO, je velice krátká doba...

Máte pravdu. Věřím, že se najde cesta k dalšímu pokračování. Nedával by smysl vybudovat národní ústav a pak ho rozpustit. Nehledě na další vedlejší produkty, jako je třeba Česká společnost pro výzkum rakoviny (čeká na registraci) – ještě letos by se měla zapojit do zastřešující evropské společnosti pro výzkum rakoviny.

Je pro NÚVR důležité, aby ministerské křeslo náležející vědě, výzkumu a inovacím nezůstalo déle prázdné? (*do 5. května 2024 byla ministryní Helena Langšádlová; pozn. red.*)

Jde o zásadní předpoklad pro vyjednávání rozpočtu pro vědu a výzkum, který momentálně běží. Jsem členem Rady pro výzkum, vědu a inovace, která má před sebou vyjednávání návrhu rozpočtu s Ministerstvem financí ČR a dalšími vládními institucemi pro následující období. Samozřejmě, právě tam se může absence ministra projevit. Proto vyhlížíme s nadějí, že bude ministerstvo brzy obsazeno silnou osobností.

► NÚVR má i svého vědeckého ředitele, je jím profesor Ondřej Slabý, vedoucí výzkumné skupiny při Lékařské fakultě Masarykovy univerzity a výzkumného centra CEITEC MU:

Pane profesore, jedenáct výzkumných institucí – to je jedenáct specifických interních pravidel a úctyhodná šíře záběru výzkumu, kterému se NÚVR věnuje. Jak „to“ může fungovat?

Celý inovační řetězec pokrýváme od základního výzkumu až po klinické studie. Snažíme se propojovat činnost, aktivity a vzájemné povědomí o jednotlivých týmech napříč všemi oblastmi onkologického výzkumu. Výzkumných programů v rámci NÚVR je celkem pět: Molekulární podstata nádorových chorob a molekulární cíle, Výzkum a vývoj protinádorových léčiv a terapeutických postupů, Biomarkery nádorových nemocí a diagnostika nádorových chorob, Včasná detekce a prevence nádorů a Translační onkologie: ověřovací klinické studie typu proof-of-concept. Přičemž někteří vědci působí ve více programech.

Na každoročních konferencích, kam většina vědecké základny NÚVR přijíždí, je pak vidět, že se nám

dílo daří: podařilo se nám zkrátka sdružit špičkové vědce ze všech oblastí onkologického výzkumu v rámci České republiky a vytvořit platformu, která umožňuje výzkum na základě vzájemné spolupráce. Než se jednotlivé týmy do NÚVRu zapojily, kolikrát o sobě ani nevěděli. Nyní nemusí pracovat pod jednou střešou, a přece spolupracují, zvyšují kvalitu i efektivitu onkologického výzkumu, protože se vzájemně doplňují a propojují.

Zapojené vědecké ústavy mají i své mezinárodní vědecké rady, ty mají nejlepší přehled o tom, jak si výzkum v ČR stojí v rámci mezinárodní konkurence. NÚVR asi nebude výjimka, je to tak a je snaha o jeho udržitelnost po roce 2025?

Ano, a snad mohu říci, že od mezinárodní vědecké rady máme samé pozitivní zprávy. Intenzivně vysílá signál k naší státní správě – ministerstvu školství a radě vlády – aby začaly neodkladně řešit udržitelnost celého projektu. Právě teď startuje diskuze, jež má za cíl nalezení formy, která by zajistila udržitelnost všech pěti excelentních národních ústavů (spolu s NÚVR jde o Národní institut virologie a bakteriologie NIVB, Národní ústav pro neurologický výzkum NINR, Národní institut pro výzkum metabolických a kardiovaskulárních onemocnění CarDia, Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik SYRI).

Diskuze je možná pro NÚVR v porovnání s ostatními „jednodušší“, když si vezmeme, že počet zhoubných nádorů každoročně stoupá a každý třetí člověk rakovinou onemocní...

Tento faktor je významný, ale my s ním opravdu neoperujeme. Věříme, že vzniklý projekt, má v celém systému své opodstatnění a přínos; ostatně NÚVR je spolu s dalšími ústavami založenými v rámci programu EXCELES kladně hodnocen i na úrovni Evropské komise.

Netradiční formát setkání vědců s novináři, které probíhalo formou speed datingu – rychlých rozhovorů, moderoval Martin Tyburec z redakce vědy České televize

Účastníci projektu NÚVR:

Univerzita Karlova – zapojené fakulty: 1. lékařská fakulta, 2. lékařská fakulta, Přírodovědecká fakulta, Biotechnologický ústav AV ČR, v. v. i., Masarykův onkologický ústav, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci, Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i., Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i., Ústav fotoniky a elektroniky AV ČR, v. v. i., Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.

Největší projekt akademické onkologie – NÚVR; Národní ústav pro výzkum rakoviny – se nachází zhruba v polovině (zahájen byl v červnu 2022). Jak se daří největšímu z pěti projektů programu EXCELES, jež Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vyhlásilo na podporu výzkumu, experimentálního vývoje a inovace ve zdravotnictví v rámci Národního plánu obnovy (NPO)?

Setkání s vědci a vědkyněmi Národního ústavu pro výzkum rakoviny: Devět osobností s různými specializacemi a profesními zkušenostmi představilo svou aktuální práci. Na fotografii zleva: Ondřej Slabý, Petr Džubák, Lenka Zdražilová Dubská, Michal Kolář, Aleksi Šedo, Marek Kovář, David Bednář a Marián Hajdúch (chybí Martin Mistrík)

O novinky a dílčí úspěchy ve výzkumu, jež zástupci projektu prezentovali počátkem května v rámci netradičního NÚVR UpDate setkání – probíhalo formou *speed datingu* (rychlé rozhovory 1:1) – se zajímal i magazín Forum. A ptal se...

► V prvé řadě profesora Aleksiho Šedy, vedoucího laboratoře biologie nádorové buňky Ústavu biochemie a experimentální onkologie 1. LF UK (ÚBEO):

Pane profesore, na co jste v mezičase existence NÚVRu nejvíc hrdý, co se vám už podařilo?

Všech jedenáct zainteresovaných akademických institucí se už teď může pochlubit spoustou dílčích úspěchů. Za mě je největším úspěchem to, že se do značné míry podařilo už teď naplnit zadání Národního plánu obnovy: tedy vybudovat národní ústav, který představuje transformativní autoritu v oblasti onkologie. Je skvělé, že všechny naše výzkumné skupiny jsou díky vzájemné spolupráci silnější a potentnější a stávají se pro zahraniční partnery přitažlivé.

Na rozdíl od jiných významných projektů, jejichž výsledky jsou buď patent nebo publikování v odborných časopisech, nám NÚVR umožnil provádět výzkum, který by se jinak těžko uskutečnil. Ať už jde o každoroční kongres s excelentní zahraniční reprezentací, mezinárodní letní školy, dva akreditované doktorské studijní předměty (po jednom v Praze a Olomouci), spolupráce se středními školami, s patientskými organizacemi a už teď na 160 procent splňujeme požadavek na prezentaci klasifikovatelných výstupů v odborných publikacích.

Zkrátka propojení TOP medicínských onkologických pracovišť napříč celou republikou opravdu funguje a s lidmi, kteří NÚVR tvoří je radost pracovat.

Co bude s NÚVRem po roce 2025, kdy by měl skončit, ví se?

Zavázali jsme se k udržitelnosti projektu na několik následujících let. Co bude následovat, je předmětem především diskuze s politickou reprezentací. Naší snahou je, abychom zůstali v rámci internacionalizace pro zahraniční partnery atraktivní a abychom měli i nadále z čeho existovat. Když se to nepovede, celý projekt se rozpadne a místo excelentního centra vznikne zase 71 skupin, které si budou dělat výzkumy na „vlastním písečku“.

Rozsáhlý rozhovor s prof. MUDr. Aleksi Šedem, DrSc. u příležitosti vzniku NÚVR přinesl magazín Forum (červenec 2022): Aleksi Šedo: NÚVR je největší projekt akademické onkologie

► Lékařským ředitelem NÚVR je docent Marián Hajdúch, zakladatel Nadace pro výzkum rakoviny a ředitel Ústavu molekulární a translační medicíny Lékařské fakulty Univerzity v Olomouci:

Pane docente, jak si NÚVR stojí v porovnání se zahraničím, mohu po vás chtít srovnání?

Zcela běžně v zahraničí existuje síť národních ústavů pro výzkum rakoviny. Ostatně, byla i v tehdejší Československu. Tím ústavem byl Ústav experimentální onkologie v Bratislavě. Po rozdělení o něj Česká republika přišla. V Bratislavě zůstal i druhý významný ústav - Virologický ústav Akademie věd. Dalo by se tedy říci, že prostřednictvím NÚVRu svým způsobem napravujeme to, o co jsme přišli. Přičemž nebudujeme nová centra a nestavíme fyzické ústavy, pouze propojujeme a integrujeme činnost excelentních vědců.

V jedenáctce vědeckých institucí, které se do NÚVR zapojili, je 71 výzkumných skupin. Jak snadno či těžce se je daří „ukočírovat“ a vést?

Osobně nejsem zastáncem řízeného propojování. Co je prvořadé a nesmírně důležité, je vytvořit pro lidi příležitosti a platformu, kde by mohli společně rozvíjet svůj potenciál. Oni se pak podle svých vědeckých zájmů a zaměření zorganizují sami. Nezbytná je pochopitelně motivace, a to jak pro společnou práci a aby dokázali využít kapacity svých kolegů - tudíž nejdůležitější je vytvoření funkční infrastruktury.

Tři a půl roku, po které by měl NÚVR plnit stanovené úkoly v rámci *Excelentního výzkumu a vývoje v prioritních oblastech veřejného zájmu ve zdravotnictví* NPO, je velice krátká doba...

Máte pravdu. Věřím, že se najde cesta k dalšímu pokračování. Nedával by smysl vybudovat národní ústav a pak ho rozpustit. Nehledě na další vedlejší produkty, jako je třeba Česká společnost pro výzkum rakoviny (čeká na registraci) – ještě letos by se měla zapojit do zastřešující evropské společnosti pro výzkum rakoviny.

Je pro NÚVR důležité, aby ministerské křeslo náležející vědě, výzkumu a inovacím nezůstalo déle prázdné? (do 5. května 2024 byla ministryní Helena Langšádlová; pozn. red.)

Jde o zásadní předpoklad pro vyjednávání rozpočtu pro vědu a výzkum, který momentálně běží. Jsem členem Rady pro výzkum, vědu a inovace, která má před sebou vyjednávání návrhu rozpočtu s Ministerstvem financí ČR a dalšími vládními institucemi pro následující období. Samozřejmě, právě tam se může absence ministra projevit. Proto vyhlížíme s nadějí, že bude ministerstvo brzy obsazeno silnou osobností.

► NÚVR má i svého vědeckého ředitele, je jím profesor Ondřej Slabý, vedoucí výzkumné skupiny při Lékařské fakultě Masarykovy univerzity a výzkumného centra CEITEC MU:

Pane profesore, jedenáct výzkumných institucí – to je jedenáct specifických interních pravidel a úctyhodná šíře záběru výzkumu, kterému se NÚVR věnuje. Jak „to“ může fungovat?

Celý inovační řetězec pokrýváme od základního výzkumu až po klinické studie. Snažíme se propojovat činnost, aktivity a vzájemné povědomí o jednotlivých týmech napříč všemi oblastmi onkologického výzkumu. Výzkumných programů v rámci NÚVR je celkem pět: Molekulární podstata nádorových chorob a molekulární cíle, Výzkum a vývoj protinádorových léčiv a terapeutických postupů, Biomarkery nádorových nemocí a diagnostika nádorových chorob, Včasná detekce a prevence nádorů a Translační onkologie: ověřovací klinické studie typu proof-of-concept. Přičemž někteří vědci působí ve více programech.

Na každoročních konferencích, kam většina vědecké základny NÚVR přijíždí, je pak vidět, že se nám dílo daří: podařilo se nám zkrátka sdružit špičkové vědce ze všech oblastí onkologického výzkumu v rámci České republiky a vytvořit platformu, která umožňuje výzkum na základě vzájemné spolupráce. Než se jednotlivé týmy do NÚVRu zapojily, kolikrát o sobě ani nevěděli. Nyní nemusí pracovat pod jednou střešou, a přece spolupracují, zvyšují kvalitu i efektivitu onkologického výzkumu, protože se vzájemně doplňují a propojují.

Zapojené vědecké ústavy mají i své mezinárodní vědecké rady, ty mají nejlepší přehled o tom, jak si výzkum v ČR stojí v rámci mezinárodní konkurence. NÚVR asi nebude výjimka, je to tak a je snaha o jeho udržitelnost po roce 2025?

Ano, a snad mohu říci, že od mezinárodní vědecké rady máme samé pozitivní zprávy. Intenzivně vysílá signál k naší státní správě – ministerstvu školství a radě vlády – aby začaly neodkladně řešit udržitelnost celého projektu. Právě teď startuje diskuze, jež má za cíl nalezení formy, která by zajistila udržitelnost všech pěti excelentních národních ústavů (spolu s NÚVR jde o Národní institut virologie a bakteriologie NIVB, Národní ústav pro neurologický výzkum NINR, Národní institut pro výzkum metabolických a kardiovaskulárních onemocnění CarDia, Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik SYRI).

Diskuze je možná pro NÚVR v porovnání s ostatními „jednodušší“, když si vezmeme, že počet zhoubných nádorů každoročně stoupá a každý třetí člověk rakovinou onemocní...

Tento faktor je významný, ale my s ním opravdu neoperujeme. Věříme, že vzniklý projekt, má v celém systému své opodstatnění a přínos; ostatně NÚVR je spolu s dalšími ústavami založenými v rámci programu EXCELES kladně hodnocen i na úrovni Evropské komise.

Netradiční formát setkání vědců s novináři, které probíhalo formou speed datingu - rychlých rozhovorů, moderoval Martin Tyburec z redakce vědy České televize

Účastníci projektu NÚVR:

Univerzita Karlova - zapojené fakulty: 1. lékařská fakulta, 2. lékařská fakulta, Přírodovědecká fakulta, Biotechnologický ústav AV ČR, v. v. i., Masarykův onkologický ústav, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci, Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i., Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i., Ústav fotoniky a elektroniky AV ČR, v. v. i., Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.

<http://cuni.cz/UK-6311.html?locale=cz&news=22109>